

PL
Z-8
(1,81)

BS78

Georg-Eckert-Institut

1 038 411 1

MINISTERSTWO OŚWIATY I WYCHOWANIA
INSTYTUT PROGRAMÓW SZKOLNYCH

PROGRAM NAUCZANIA
TECHNIKUM I LICEUM ZAWODOWEGO

HISTORIA

Klasy I-III

WARSZAWA 1981

WYDAWNICTWA SZKOLNE I PEDAGOGICZNE

PL
-8
1,81)+1

Program zatwierdzony decyzją Ministra Oświaty i Wychowania z dnia 10 VII 1981 r. Nr PH2-4914-19/81 do powszechnej realizacji od roku

Niniejszy program
tualnych potrzeb
historii wydawnic-
kłady Wydawnictwa
Oświaty i Szkol-
(Nr PRI-4121-I)

Wprowadzone
cjacji Krajowej
nia NSZZ „Solidarność”
Ministerstwa Oświaty i
dniono również

Ministerium f. Volksbil-
dung und Erziehung
Institut f. Schulprogramme
Lehrprogramm
Geschichte, 1.-3. Kl.
-Technikum und Berufs-
lyzeum
Warschau: WSiP, 1981.

© Copyright by
Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne
Warszawa 1981

Georg-Eckert-Institut
für internationale
Schulbuchforschung
Braunschweig
Schulbuchbibliothek

90/1049

ISBN 83-02-01731-0

WYDAWNICTWA SZKOLNE I PEDAGOGICZNE
WARSZAWA 1981

Wydanie I. Nakład 12 000 + 120 egz.

Ark. druk. 2;

Oddano do składania w sierpniu 1981 r.

Podpisano do druku w sierpniu 1981 r.

Druk ukończono w sierpniu 1981 r.

Papier offset. kl. V, 65 g, 86 × 122 cm.

Zam. nr 446/237/k. MOiW-„M”.

WSiP ZAKŁAD GRAFICZNY W ŁODZI

DL
7-8(181)+1

UWAGI WSTĘPNE

Młodzież podejmująca naukę w technikum poznała już w szkole podstawowej w ogólnym zarysie dzieje Polski i niektóre związane z nimi fakty z historii powszechnej.

Nauczanie historii na poziomie szkoły średniej zmierza do pogłębienia posiadanej przez uczniów wiedzy oraz rozwijania myślenia historycznego przez ukazanie dziejów na szerszym tle historii powszechnej w chronologicznej kolejności i wzajemnych związkach.

Głębsze poznanie dziejów ojczystych w szerszym kontekście zależności i powiązań między historią Polski a dziejami powszechnymi powinno doprowadzić uczniów do rozumienia przeszłości narodu polskiego — doceniania jego sukcesów i szczytnych tradycji, zrozumienia przyczyn niepowodzeń i klęsk, dostrzegania rozwoju.

Zadaniem historii jako przedmiotu nauczania w technikum jest w szczególności:

— opanowanie przez uczniów określonego zasobu wiedzy historycznej, niezbędnej do zrozumienia procesu dziejowego;

— kształtowanie umiejętności myślenia historycznego, zwłaszcza posługiwania się zdobytą wiedzą w nowych sytuacjach poznawczych;

— kształcenie umiejętności rozumienia roli walki klas w dziejach;

— kształtowanie patriotycznej i socjalistycznej postawy emocjonalnej jako czynnika wzmacniającego motywów działania.

Nauczanie historii zmierza do ugruntowania miłości Ojczyzny, emocjonalnego wiązania młodzieży z postępowymi i rewolucyjnymi tradycjami narodu polskiego; budzi poszanowanie dla pracy i wielkich osiągnięć ludzkości, rozwija internacjonalistyczne uczucia przyjaźni i szacunku dla innych narodów oraz poczucie solidarności z ludźmi walczącymi o społeczne i narodowe wyzwolenie.

KLASA I

(2 godziny tygodniowo)

I. NAJWCZEŚNIEJSZE DZIEJE LUDZKOŚCI (1 godzina)

Podział dziejów ludzkości na epoki. Pojawienie się człowieka na ziemi i warunki jego życia. Paleolit, neolit, epoka brązu i żelaza.

II. OSIĄGNIĘCIA GOSPODARCZE I KULTURALNE LUDÓW STAROŻYTNEGO WSCHODU (1 godzina)

Cywilizacje Starożytnego Wschodu. Warunki rozwoju gospodarczego Egiptu i Mezopotamii. Powstawanie organizmów państwowych. Rola kapłanów. Początki nauki. Pismo hieroglificzne, klinowe, alfabetyczne.

III. STAROŻYTNA GRECJA (5 godzin)

Kraj i ludność. Rozbicie polityczne Grecji. Miasta-państwa. Czynniki łączące Greków. Religia grecka.

Ateny w V wieku p.n.e. Życie gospodarcze Aten (rozwój rzemiosła i handlu). Zatrudnienie niewolników w produkcji. Demokracja ateńska, jej funkcjonowanie i charakter.

Sztuka Grecji w V wieku p.n.e. Architektura. Rzeźba. Teatr.

Myśl grecka. Początki myśli naukowej. Filozofia (Arystoteles). Historiografia.

Hellenizm i jego kultura. Grecja pod władzą Macedonii. Podboje Aleksandra Macedońskiego. Powstanie państw hellenistycznych. Ośrodki kultury hellenistycznej. Osiągnięcia w zakresie nauk matematyczno-przyrodniczych i techniki.

IV. STAROŻYTNY RZYM (5 godzin)

Rzym i jego podboje. Początki Rzymu. Opanowanie Italii i basenu Morza Śródziemnego. Eksploatacja prowincji. Niewolnictwo. Republika rzymska — jej ustrój.

Przemiany ustrojowe w Rzymie. Upadek republiki (dyktatura Cezara, pryncypat Augusta). Podstawy władzy cesarskiej. Dominat.

Kultura rzymska. Wpływy kultury greckiej. Romanizacja prowincji. Osiągnięcia techniczne Rzymian. Prawo rzymskie.

Religia rzymska. Powstanie chrześcijaństwa. Religia rzymska. Wpływy greckie oraz wpływy orientalne na religię rzymską. Powstanie chrześcijaństwa i jego rozprzestrzenienie się na terenie Cesarstwa. Chrześcijaństwo religią panującą.

Upadek imperium rzymskiego. Kryzys gospodarczy i kryzys polityczny imperium rzymskiego. Najazdy barbarzyńców. Podział Cesarstwa na Zachodnie i Wschodnie. Upadek Cesarstwa Zachodniego.

Dziedzictwo antyku w życiu świata współczesnego.

V. UKSZTAŁTOWANIE SIĘ ŚREDNIOWIECZNEJ EUROPY (4 godziny)

Geografia polityczna i kulturalna wczesnośredniowiecznej Europy. Bizancjum — Arabowie — Europa Zachodnia; trzy odrębne strefy polityczne i kulturalne na ziemiach starożytnego imperium rzymskiego. Różnice językowe, religijne i kulturalne między nimi. Ich oddziaływanie na pierwsze państwa słowiańskie.

Papiestwo i Cesarstwo Zachodnie. Geneza i rola papiestwa. Cesarstwo Karola Wielkiego. Jego rozkład; początki Francji, Niemiec i Włoch. Cesarstwo Ottonów, jego stosunki z papiestwem i ambicje uniwersalistyczne.

Formy państwa feudalnego. Własność feudalna. Gospodarka naturalna, upadek miast. Wolni chłopci i wielka własność. Geneza i istota zależności feudalnej. Organizacja własności feudalnej.

Rycerstwo średniowieczne. Życie rycerstwa. Stosunki lenne. Obrzędowość feudalna. Rozdrobnienie feudalne.

VI. PAŃSTWO POLSKIE W WALCE O NIEZALEŻNOŚĆ OD CESARSTWA (5 godzin)

Początki państwa polskiego. Plemiona na ziemiach polskich, państewka plemienne. Ekspansja Polan. Obszar państwa Mieszka I. Drużyna książęca, grody.

Związek państwa polskiego z zachodnioeuropejskim systemem politycznym. Chrzest Mieszka I (966), jego stosunki z cesarstwem i papiestwem. Współpraca Bolesława Chrobrego z cesarzem Ottonem III, zjazd w Gnieźnie (1000), rozbudowa organizacji kościelnej.

Bolesław Chrobry w walce o suwerenność. Wojny Bolesława Chrobrego z Henrykiem II, pokój w Budziszynie (1018). Wyprawa kijowska. Koronacja Bolesława Chrobrego (1025), jej znaczenie polityczne; insygnia koronacyjne.

Kryzys monarchii piastowskiej. Załamanie się monarchii za Mieszka II, straty terytorialne, uzależnienie od cesarstwa. Powstanie ludowe, najazd Brzetysława, bunty możnych przeciw dynastii.

Przywrócenie niezależności Polski. Odbudowa państwa i organizacji kościelnej za Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego. Wygnanie Bolesława Śmiałego. Obrona niezależności Polski od cesarstwa przez Bolesława Krzywoustego (1109).

VII. POLSKA W DOBIE WYPRAW KRZYŻOWYCH (9 godzin)

Kultura średniowieczna w Polsce. Uniwersalistyczny charakter europejskiej kultury średniowiecznej, jej ścisły związek z ideologią Kościoła. Rola łaciny w Europie Zachodniej. Recepcja kultury łacińskiej w Polsce. Rola zakonów. Pismo, książki, biblioteki, szkoły. Zabytki sztuki romańskiej w Polsce.

Ideologia krucjat w Europie. Wyprawy krzyżowe, ich geneza i uzasadnienie ideologiczne. Zakony rycerskie. Hasła krucjato- we osłoną napaści feudałów niemieckich na ziemię Słowian połabskich i Bałtów.

Opanowanie Pomorza przez Bolesława Krzywoustego. Pomorze a Polska piastowska; związki i przeciwieństwa. Rozkwit pomorskich grodów portowych. Rozwój pogańskiego kultu religijnego na Pomorzu Zachodnim. Przyłączenie Pomorza do Polski i jego chrystianizacja.

Rozdrobnienie feudalne w Polsce. Statut Bolesława Krzywoustego o następstwie tronu. Rozbicie dzielnicowe Polski. Usamodzielnienie się Kościoła. Wzrost znaczenia możnowładztwa (immunitet).

Krzyżacy nad Bałtykiem. Prusowie i ich walki z Polską. Misja pruska cystersów. Sprowadzenie Krzyżaków do Polski (1226). Niemieckie państwa zakonne w Inflantach i w Prusach.

Straty terytorialne i zniszczenia wojenne w Polsce dzielnicowej. Utrata Pomorza Zachodniego i Ziemi Lubuskiej. Zagrożenie Pomorza Gdańskiego. Najazdy Tatarów na Polskę, bitwa pod Legnicą (1241).

Przemiany gospodarcze i społeczne na wsi polskiej w XII—XIII w. Rozwój osadnictwa w Polsce. Starsze formy kolonizacji. Obcy koloniści i prawo niemieckie.

Miasta i mieszczaństwo w Polsce. Targi i osady o charakterze miejskim w XII wieku. Rozwój stosunków towarowo-pieniężnych. Lokacje miast. Stan mieszczański.

Odbudowa zjednoczonego Królestwa Polskiego. Czynniki gospodarczo-społeczne sprzyjające zjednoczeniu Polski. Koronacja Przemysława II. Unia polsko-czeska za Wacława II. Władysław Łokietek: jego walka o zjednoczenie dzielnic, koronacja (1320), wojna z Krzyżakami (Płowce 1331).

VIII. ROZKWIT POLSKI U SCHYŁKU ŚREDNIOWIECZA (10 godzin)

Zmierzch uniwersalizmu w Europie. Rozkład cesarstwa, zmiana jego charakteru po Wielkim Bezkrólewiu. Kryzys papieżstwa. Monarchie stanowe w Europie Zachodniej i Środkowej.

Państwo Kazimierza Wielkiego i jego sąsiedzi. Polityka zagraniczna Kazimierza Wielkiego: sojusz z Węgrami, kompromis z Czechami Luksemburgów i Krzyżakami. Opanowanie Rusi Czerwonej. Unia polsko-węgierska po śmierci Kazimierza Wielkiego.

Gospodarka Polski u schyłku XIV wieku. Dalszy rozwój osadnictwa. Handel międzynarodowy. Szlaki handlowe. Rola tranzytu. Polityka handlowa miast, prawo składu. Rozwój górnictwa. Polityka gospodarcza Kazimierza Wielkiego. Organizacja obronności kraju.

Mieszczanstwo polskie. Rozwój samorządu miejskiego. Cechy. Polszczenie się elementu obcego w miastach. Oświata mieszczan. Zakony żebrzące w miastach.

Kształtowanie się stanu szlacheckiego w Polsce. Stan rycerski i rola w nim możnowładztwa. Szlachta w prawodawstwie Kazimierza Wielkiego. Wzrost roli szlachty za Andegawenów. Przywilej koszycki (1374).

Unia polsko-litewska i konflikt z Krzyżakami. Państwo litewskie. Jagiello i układ w Krewie (1385). Chrystianizacja Litwy. Wielka Wojna z Krzyżakami, bitwa pod Grunwaldem (1410), pokój toruński (1411). Unia horodelska (1413).

Polska wobec husyckich Czech. Ruch husycki w Czechach. Wojny husyckie. Kandydatura jagiellońska na tron czeski. Udział ochotników polskich w wojnach husyckich. Ruch husycki w Polsce. Husyci polscy w walce z biskupem Oleśnickim.

Druga unia polsko-węgierska. Podbój krajów bałkańskich przez Turków i zagrożenie Węgier. Władysław Jagiellończyk (Warneńczyk) na tronie węgierskim. Bitwa pod Warną (1444). Upadek Konstantynopola (1453).

Gotyki w Polsce. Geneza i cechy charakterystyczne stylu gotyckiego. Związek gotyku z kulturą mieszczańską. Zabytki architektury gotyckiej w Polsce, gotycki Kraków. Wit Stwosz.

Oświata i nauka w Polsce w XIV i XV wieku. Polacy na uniwersytetach zagranicznych. Akademia Krakowska (1364), jej upadek i odnowienie. Nauka polska na forum międzynarodowym. Paweł Włodkowic.

Dziedzictwo kulturalne średniowiecza. Rola Kościoła oraz funkcja religii w życiu społeczeństw średniowiecznych.

IX. POCZĄTKI NOWOŻYTNEGO ŚWIATA.

„ZŁOTY WIEK W POLSCE” (10 godzin)

Humanizm i Odrodzenie. Renesansowy a średniowieczny pogląd na świat. Wzory starożytne. Rozwój badań naukowych. Sztuka renesansu we Włoszech.

Odkrycia geograficzne. Postępy techniki żeglarskiej. Przyczyny wypraw odkrywczych. Wyprawa Kolumba i odkrycie Ameryki (1492). Wyprawy konkwistadorów. Następstwa polityczne i ekonomiczne odkryć.

Reformacja i kontrreformacja w Europie. Wystąpienie Lutera (1517). Walki religijne w Niemczech, pokój religijny w Augsburgu (1555). Postępy reformacji w Europie. Reforma wewnętrzna Kościoła Katolickiego i jego walka z nowymi wyznaniem. Nietolerancja religijna w Europie. Reformacja a humanizm.

Upadek państwa krzyżackiego w Prusach. Wojna trzynastoletnia (1454—1466); pokój toruński i odzyskanie przez Polskę Pomorza Gdańskiego (1466). Likwidacja państwa zakonnego w Prusach; hołd pruski (1525).

Opanowanie Inflant przez Polskę. Reformacja w Inflantach, sekularyzacja Inflant. Wojny o Inflanty. Inflanty wspólnym lennem Korony Polskiej i Litwy.

Gospodarka folwarczno-pańszczyźniana w Polsce. Dualizm w rozwoju ekonomicznym Europy: droga kapitalizmu i refeudalizacji. Eksport zboża i zaostrenie poddaństwa oraz ucisku chłopów. Folwark szlachecki. Zbiegostwo chłopów.

Kształtowanie się Rzeczypospolitej szlacheckiej. Rozwój przywilejów szlacheckich za Jagiellonów, zachwianie się równowagi stanów. Sejm walny; konstytucja *Nihil novi* (1505). Walka szlachty o egzekucję praw.

Szlachecka Rzeczpospolita Obojga Narodów. Rozszerzenie przywilejów szlachty polskiej na szlachtę litewską; unia lubelska (1569). Wolna elekcja; artykuły henrykowskie i *pacta conventa*.

Reformacja w Polsce. Kierunki reformacji: luteranie, kalwini, arianie. Tolerancja religijna; konfederacja warszawska (1573). Udział Kościoła Katolickiego w działalności instytucji państwowych i w życiu politycznym.

Renesans w Polsce. Laicyzacja kultury i rozwój pierwiastków narodowych. Rozwój nauki (astronomia, medycyna, historiografia); wkład Polski do kultury i nauki europejskiej (Kopernik, Modrzewski). Kościół a nauka i kultura. Architektura i sztuka Odrodzenia w Polsce.

X. WOJNY POLSKI W XVII WIEKU (7 godzin)

Stosunki międzynarodowe w XVII wieku. Rola monarchii habsburskiej w Europie. Rywalizacja Francji z monarchią Habsburgów. Wojna trzydziestoletnia, rola w niej Szwecji i Francji; pokój westfalski (1648) i nowa mapa polityczna Europy. Współdziałanie francusko-tureckie przeciw Habsburgom. Rosja — nową potęgą na Wschodzie.

Wojsko polskie w XVII wieku. Organizacja wojska; pospolite ruszenie i wojska zaciężne. Władza hetmanów. Uzbrojenie; husaria. Hufce prywatne.

Wojny polsko-szwedzkie za Zygmunta III. Geneza konfliktu polsko-szwedzkiego. Walki w Inflantach i na Pomorzu (Kircholm 1605, Oliwa 1627); Rozejm w Sztumskiej Wsi.

Wojny z Rosją i Turcją. Interwencja polska w Rosji, bitwa pod Kłuszynem i zajęcie Moskwy (1610); powstanie ogólnonarodowe w Rosji, traktat w Dywilinie. Geneza konfliktu polsko-tureckiego; wojna 1620—1621 (Cecora, Chocim).

Utrata Ukrainy zadnieprzańskiej przez Polskę. Konflikty społeczne, religijne i narodowościowe na Ukrainie. Powstanie kozackie pod wodzą Chmielnickiego (1648). Ugoda perejaśławska i przyłączenie Ukrainy do Rosji (1654). Wojny polsko-rosyjskie o Ukrainę.

Najazd szwedzki na Polskę (1655). Sukcesy militarne Szwedów. Ogólnonarodowe powstanie przeciw najeźdźcy. Rola Czarnieckiego. Utrata lenna pruskiego (1657). Pokój w Oliwie (1660).

Wojny polsko-tureckie w drugiej połowie XVII wieku. Najazd turecki na Polskę (1672). Bitwa pod Chocimiem (1673). Wzrost zagrożenia ze strony Turcji. Jan Sobieski na tronie polskim. Odsiecz Wiednia (1683).

XI. POLSKA I JEJ SĄSIEDZI W PIERWSZEJ POŁOWIE XVIII WIEKU (5 godzin)

Rosja w dobie wojny północnej. Umacnianie się władzy centralnej w Rosji. Reformy Piotra I. Wojna północna i jej międzynarodowe znaczenie. Wzrost znaczenia politycznego Rosji w Europie i w Azji.

Zachodni sąsiedzi Polski. Rozwój terytorialny państwa prusko-brandenburskiego. Prusy — królestwem (1701). Fryderyk II; wzrost siły militarnej Prus, zabór Śląska przez Prusy (1740). Wielonarodowościowa monarchia habsburska; centralizacja rządów za Marii Teresy.

Ingerencja państw ościennych w sprawie polskiej. Najazd szwedzki w okresie wojny północnej. Konfederacja tarnogrodzka, sejm „niemy” (1717). Porozumienie sąsiadów przeciw Polsce: układ pozdamski, traktat Loewenwolda.

Państwo polskie za rządów saskich. Sytuacja gospodarcza i konflikty społeczne. Rozkład aparatu państwowego; liberum veto, konfederacje. Oligarchia magnacka, walki stronnictw. Pierwsze programy reform. Leszczyński i Konarski. Reforma szkół pijarskich.

Kultura baroku w Polsce. Cechy baroku. Barok w architekturze, sztuce i języku. Szkolnictwo i nauka w okresie baroku. Sarmatyzm. Upadek kultury za Sasów.

KLASA II

(2 godziny tygodniowo)

I. OŚWIECENIE W EUROPIE I W POLSCE.

UPADEK NIEPODLEGŁOŚCI POLSKI (11 godzin)

Anglia w XVII i XVIII w. Rewolucja burżuazyjna w Anglii w połowie XVII w. Burżuazyjna monarchia parlamentarna w Anglii. Rewolucja przemysłowa. Władztwo kolonialne Anglii.

Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. Kolonie angielskie w Ameryce Północnej. Jerzy Waszyngton. Utworzenie Stanów Zjednoczonych 1776 r. Wojna o niepodległość. Udział Polaków w walce o wolność Stanów Zjednoczonych. T. Kościuszko, K. Pułaski. Konstytucja Stanów Zjednoczonych.

Oświecenie w Europie. Racjonalizm. Światły absolutyzm. Krytyka religii. Encyklopedyści we Francji. Rozwój nauki. Literatura piękna na usługach ideologii Oświecenia.

Wielka Burżuazyjna Rewolucja we Francji. Wybuch rewolucji. Zburzenie Bastylji (14 VII 1789). Deklaracja Praw Człowieka i Obywatela. Obalenie monarchii. Dyktatura jakobinów i walka z obcą interwencją. Międzynarodowe znaczenie rewolucji.

Pierwszy rozbiór Polski. Reformy sejmu konwokacyjnego i elekcja Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764). Konfederacja barska. Pierwszy rozbiór Polski (1772).

Reformy polityczne i oświatowe. Reformy sejmu rozbiorowego. Rada Nieustająca. Komisja Edukacji Narodowej. Realizacja reform oświatowych. Życie umysłowe. Architektura i malarstwo.

Ożywienie gospodarcze po I rozbiorze. Przemiany w rolnictwie. Rozwój manufaktur. Odradzanie się miast; handel, banki. Rozkwit Warszawy.

Sejm Wielki i Konstytucja 3 Maja. Sejm 1788 i jego zadanie. Kuźnica Kollątajowska. Prawo o miastach. Druga kadencja Sejmu Wielkiego. Konstytucja 3 Maja (1791).

Targowica i drugi rozbiór Polski. Opozycja magnacka przeciw reformom Sejmu Wielkiego. Konfederacja targowicka. Wojna polsko-rosyjska 1792 roku. Drugi rozbiór Polski (1793). Rządy targowiczán. Emigracja.

Powstanie Kościuszkowskie i trzeci rozbiór Polski. Wybuch powstania 1794 r. i jego zasięg. T. Kościuszko. Rola mieszczan, mas plebejskich i chłopów w powstaniu. Uniwersał połaniecki. Upadek powstania w walce z Rosją i Prusami. Trzeci rozbiór Polski (1795).

TEMATY FAKULTATYWNE

Model ustrojowy Rzeczypospolitej. Polski system parlamentarny na tle Europy.

Miejsce Polski między Wschodem i Zachodem Europy.

II. OKRES NAPOLEOŃSKI (1799—1815) (4 godziny)

Legiony polskie. Ideologia demokratyczna i niepodległościowa polskiej lewicy. Legiony Dąbrowskiego i ich udział w wojnach Francji. Zamach stanu Napoleona Bonapartego i jego następstwa. San Domingo i koniec legionów.

Cesarstwo napoleońskie. Proklamowanie cesarstwa. Sytuacja wewnętrzna we Francji. Kodeks Napoleona. Polityka ekspansji i hegemonia Napoleona na kontynencie. Blokada kontynentalna. Najazd na Hiszpanię.

Księstwo Warszawskie. Wojna 1806/7 r. Powstanie Księstwa Warszawskiego — 1807. Konstytucja i wprowadzenie Kodeksu Napoleona. Sprawa chłopstwa. Wojna 1809 r. Udział w wojnach napoleońskich.

Upadek Napoleona i znaczenie okresu napoleońskiego. Wojna 1812—1813 r. Upadek Napoleona. Znaczenie okresu napoleońskiego dla Europy i Polski. Rozwój świadomości narodowej. Elementy burżuazyjnego systemu prawnego. Legenda napoleońska.

III. WALKA SIŁ NARODOWOWYZWOLEŃCZYCH I REWOLUCYJNYCH PRZECIW ZWYCIĘSKIEJ REAKCJI (1815—1848) (3 godziny)

Kongres wiedeński i system reakcji w Europie. Decyzje i znaczenie kongresu wiedeńskiego. „Święte Przymierze”. Sprawa polska na kongresie wiedeńskim.

Walka przeciw reakcji w latach 1815—1830. Liberalizm i romantyzm. Tajne organizacje. Powstanie dekabrystów w Rosji. Rewolucja we Francji i walka Belgów o niepodległość (1830).

Rozwój przemysłu w Anglii i we Francji. Upowszechnienie maszyny parowej, mechanizacja przemysłu tekstylnego. Przewrót w komunikacji. Zmiany w strukturze społeczeństwa.

IV. ZIEMIE POLSKIE W LATACH 1815—1846

(10 godzin)

Podział ziem polskich po 1815 roku. Zabór rosyjski — Królestwo Polskie i ziemie włączone do Cesarstwa. Ziemie polskie pod panowaniem pruskim — Wielkie Księstwo Poznańskie, Pomorze, Śląsk, Warmia i Mazury. Galicja. Rzeczpospolita Krakowska. Formy i zakres autonomii.

Zabór rosyjski 1815—1830. Królestwo Polskie i jego konstytucja. Sytuacja w rolnictwie. Polityka Lubeckiego. Początki rozwoju przemysłu. Rozwój szkolnictwa polskiego (Warszawa, Wilno, Krzemieniec).

Dążenia narodowyzwoleńcze. Łamanie konstytucji w Królestwie Polskim. Legalna opozycja sejmowa i tajne związki. Filareci i filomaci. W. Łukasziński i Polskie Towarzystwo Patriotyczne. Kontakty z dekabrystami. Sprzysiężenie podchorążych.

Powstanie Listopadowe. Wybuch powstania, Dyktatura Chłopskiego. Rząd Narodowy i obozy polityczne. Sprawa chłopska.

Wojna polsko-rosyjska. 1831. Działania wojenne. Udział Polaków z innych ziem. Wystąpienia ludu Warszawy w dniu 15 sierpnia. Upadek powstania. Represje popowstaniowe. Statut Organiczny. Rządy i ludy Europy wobec powstania. Znaczenie powstania.

Wielka Emigracja. Główne ośrodki i obozy polityczne emigracji Hotel Lambert. Towarzystwo Demokratyczne Polskie. Gromady Ludu Polskiego. Emigracja a kraj.

Ziemie polskie pod zaborem pruskim. Pruska reforma regulacyjna. Polityka zaborcy. Początki odrodzenia narodowego na Śląsku, Warmii i Mazurach. Życie kulturalne w Poznańskim. Praca organiczna w Poznańskim.

Rzeczpospolita Krakowska i Galicja. Rzeczpospolita jako łącznik między ziemiami polskimi. Represje po Powstaniu Listopadowym. Uniwersytet krakowski. Ossolineum. Zacołanie Galicji.

Ruch spiskowy. Emisariusze emigracji i krajowe środowisko spiskowe. Szymon Konarski. Ideologia i działalność Ściegiennego. Związek Plebejuszy. Plany powstania trójzaborowego. Rok 1846. Wybuch powstania w Krakowie. Program Rządu Narodowego. Działalność E. Dembowskiego. Postawa chłopów galicyjskich, „rabacja”.

V. POCZĄTKI RUCHU ROBOTNICZEGO I JEGO IDEOLOGII (2 godziny)

Socjalizm utopijny. Położenie klasy robotniczej. Formy walki klasowej. Francuski i angielski socjalizm utopijny (Saint-Simon, Fourier, Owen). Ruch czartystów i jego znaczenie.

Powstanie socjalizmu naukowego. K. Marks, F. Engels. Związek Komunistów. Manifest Komunistyczny. Podłoże teoretyczne. Główne tezy materializmu historycznego.

VI. „WIOSNA LUDÓW” W EUROPIE I NA ZIEMIACH POLSKICH (4 godziny)

Rewolucja we Francji. Rewolucja lutowa (jej przyczyny i charakter). Powstanie robotnicze w czerwcu 1848 r. Ludwik Napoleon Bonaparte u władzy. Drugie cesarstwo.

Rewolucja w Niemczech. Sytuacja przed 1848 r. Dążenia do zjednoczenia Niemiec. Wybuch rewolucji w Prusach i innych państwach niemieckich. Parlament frankfurcki. Upadek rewolucji.

Ruchy rewolucyjne i narodowowyzwoleńcze w cesarstwie austriackim. Powstanie w Wiedniu. Powstanie narodowe na Węgrzech. Klęska i jej przyczyny. Ruchy rewolucyjne i zjednoczeniowe we Włoszech. Interwencja Austrii i klęska rewolucji.

Sprawa polska w okresie Wiosny Ludów. Powstanie w Pozańskiem. Wiosna Ludów w Galicji. Uwłaszczenie chłopów. Udział Polaków w europejskich ruchach rewolucyjnych 1848—1849: we Włoszech, w Niemczech, na Węgrzech. „Trybuna Ludów”.

VII. ZJEDNOCZENIE WŁOCH (1 godzina)

Sytuacja gospodarcza i polityczna Włoch po Wiośnie Ludów. Rola Piemontu. Powstanie Królestwa Włoskiego 1861 r. Zjednoczenie Włoch. Charakter i znaczenie tego procesu.

VIII. POWSTANIE STYCZNIOWE (4 godziny)

Wojna krymska i jej następstwa. Klęska Rosji w wojnie krymskiej. Zniesienie poddaństwa i uwłaszczenie chłopów w Rosji. Sprawa reform agrarnych w Królestwie Polskim.

Królestwo Polskie przed wybuchem powstania. Aleksander Wielopolski; jego program i polityka. „Biali” i „Czerwoni”. Manifestacje patriotyczne. Współpraca „Czerwonych” z rewolucjonistami rosyjskimi.

Pierwsze miesiące powstania. Branka. Manifest Rządu Narodowego. Pierwsze starcia zbrojne. Walka o kierownictwo i oblicze społeczno-polityczne powstania. Struktura i funkcjonowanie polskiego państwa podziemnego. Oddziały partyzanckie — ich działania i przywódcy. Udział Polaków z innych zaborów.

Dyktatura Traugutta i upadek powstania. Wojskowe plany dyktatora. Rządy i ludy wobec powstania. Udział rewolucjonistów rosyjskich i ochotników z innych krajów. Ukaz carski o uwłaszczeniu. Upadek powstania. Spór o ocenę roli powstań narodowych.

IX. PIERWSZA MIĘDZYNARODÓWKA (1 godzina)

Ruch robotniczy w Europie w połowie XIX wieku. Powstanie Pierwszej Międzynarodówki. Rola Marksa w Pierwszej Międzynarodówce. Pierwsza Międzynarodówka a sprawa polska.

X. STANY ZJEDNOCZONE AMERYKI PÓŁNOCNEJ W II POŁOWIE XIX WIEKU (1 godzina)

Rozwój terytorialny i gospodarczy Stanów Zjednoczonych. Niewolnictwo Murzynów. Konflikt między Północą a Południem. Wojna domowa i jej skutki. Rozwój gospodarczy i społeczeństwo USA w II połowie XIX w.

XI. ZJEDNOCZENIE NIEMIEC PRZEZ PRUSY (2 godziny)

Niemcy w połowie XIX w. Rola polityczna junkrów. Bismarck. Wojna z Austrią. Powstanie Związku Północno-Niemieckiego i Austro-Węgier. Wojna francusko-pruska. Powstanie Cesarstwa Niemieckiego. Skutki zjednoczenia Niemiec przez Prusy. „Kulturkampf”.

XII. KOMUNA PARYSKA (1 godzina)

Kapitulacja Francji w wojnie z Prusami w 1871 r. Sytuacja w Paryżu. Proklamowanie Komuny. Reformy Komuny. Przywódca. Polacy w szeregach komunardów. Klęska. Znaczenie Komuny.

XIII. ŚWIAT W KOŃCU XIX I NA POCZĄTKU XX WIEKU (5 godzin)

Systemy ustrojowe w Europie. Ustrój społeczno-polityczny Rosji. Monarchie konstytucyjne (Wielka Brytania). Republiki (Francja). Republika prezydencka (USA). Upowszechnienie się systemu rządów parlamentarnych. Systemy partyjne państw Europy i Stanów Zjednoczonych. Model ustroju demokracji burżuazyjnej. Chrześcijańska myśl społeczna.

Charakterystyka kapitalizmu monopolistycznego. Przejście kapitalizmu wolnokonkurencyjnego w fazę imperializmu. Koncentracja kapitału i centralizacja przemysłu. Rozwój monopoli.

Ruch robotniczy. Położenie klasy robotniczej. Powstawanie masowych partii robotniczych i związków zawodowych w krajach rozwiniętych. Walka o ustawodawstwo socjalne. II Międzynarodówka 1889. Walka zwolenników tendencji rewolucyjnej i reformistycznej. Specyfika ruchu robotniczego w Rosji. Początek działalności Lenina.

Ekspansja kolonialna i rywalizacja mocarstw. Polityka kolonialna Francji i Anglii. Rywalizacja o sfery wpływów. Podział terytorialny świata. Dążenie Niemiec, Włoch, Japonii i USA do nowego podziału świata. Wielkie konflikty międzynarodowe (podział Chin na strefy wpływów, wojna rosyjsko-japońska).

Rozwój nauki, techniki i kultury. Osiągnięcia nauk przyrodniczych. Zastosowanie nowych wynalazków w przemyśle i komunikacji. Osiągnięcia nauk społecznych. Realizm i naturalizm w literaturze i sztuce. Symbolizm i impresjonizm.

XIV. ZIEMIE POLSKIE W DRUGIEJ POŁOWIE XIX WIEKU I NA POCZĄTKU XX W. (5 godzin)

Stosunki gospodarcze w trzech zaborach i zmiany w strukturze społecznej. Rozwój przemysłu na Śląsku. Przemysł w Królestwie Polskim i jego związki z rynkiem rosyjskim. Koncentracja produkcji i kapitału. Rozwój rolnictwa. Różnice w rozwoju gospodarczym ziem polskich w trzech zaborach. Liczebny wzrost klasy robotniczej i jej położenie. Wzrost znaczenia burżuazji. Rozwarstwienie szlachty. Inteligencja polska i jej rola. Rozwarstwienie chłopstwa. Stosunki społeczne na wsi. Urbanizacja. Emigracja zarobkowa. Stosunki narodowościowe na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej.

Polityka zaborców. Represje wobec uczestników Powstania Styczniowego. Rუსyfikacja. Germanizacja i „kulturkampf” w zaborze pruskim. „Rugi pruskie”. Komisja kolonizacyjna. Hakata. Ustawa o wyłączeniu. Autonomia Galicji.

Walka Polaków z germanizacją i rუსyfikacją. Obrona polskiego stanu posiadania w zaborze pruskim. Walka o ziemię (Drzymała). Walka o polskość na Śląsku, Mazurach, Warmii i Pomorzu (K. Miarka, W. Kętrzyński, M. Kajka). Praca organiczna — działalność stowarzyszeń gospodarczych i oświatowych. Kółka rolnicze w Poznańskim. Tajne nauczanie. Rozwój prasy. Rola i miejsce Kościoła w okresie zaborów.

Rola kultury w rozwoju polskiej świadomości narodowej. Kraków i Warszawa jako ośrodki życia umysłowego. Akademia Umie-

jętności. Osiągnięcia na polu nauk przyrodniczych. Nauki społeczne (historia). Rozkwit literatury (powieść, nowela) i malarstwa. Teatr i muzyka. Rola kultury w rozwoju polskiej świadomości narodowej i w walce z germanizacją i rusyfikacją. Kultura pozytywizmu i Młodej Polski.

XV. POWSTANIE NOWOCZESNYCH RUCHÓW POLITYCZNYCH (5 godzin)

Konserwatyści i organiczni. Konserwatyzm galicyjski. Tendencje ugodowe w zaborze rosyjskim i pruskim. Trójlojalizm. Praca organiczna w Wielkopolsce i w Kólestwie. Pozytywizm warszawski.

Ruch narodowy. Odrodzenie się ruchu niepodległościowego. Liga Polska, Liga Narodowa i jej przemiany. Ideologia i działalność stronnictwa narodowo-demokratycznego.

Narodziny polskiego ruchu robotniczego. Pierwsze kółka socjalistyczne w Królestwie. „Wielki Proletariat”. Powiązanie z rosyjskim ruchem rewolucyjnym. Proces 29 proletariaczyków. Sytuacja w polskim ruchu robotniczym po upadku Wielkiego Proletariatu. Bunt łódzki i jego znaczenie.

Dwa nurty w klasowym ruchu robotniczym. Ruch ludowy. Podłoże rozbicia w polskim ruchu robotniczym; PPS i SDKPiL — ideologia i działalność. Ruch socjalistyczny, program ruchu. Ruch ludowy i narodziny ruchu w Galicji. Powstanie PSL. Początki ruchu ludowego w pozostałych zaborach.

XVI. REWOLUCJA 1905—1907. ZIEMIE POLSKIE W PRZEDEDNIU I WOJNY ŚWIATOWEJ (3 godziny)

Wybuch rewolucji. Geneza rewolucji 1905 r. w Rosji. Rola Lenina i bolszewików. Mieńszewicy i eserowcy. Wpływ wypadków w Rosji na sytuację w Królestwie Polskim. Demonstracje polityczne. Strajk szkolny. Strajki chłopskie. PPS i SDKPiL w okresie rewolucji. Strajk powszechny. Stanowisko Narodowej Demokracji.

Upadek i znaczenie rewolucji. Ustępstwa władz carskich. Cofnięcie się fali rewolucyjnej. Rozłam w PPS. Kryzys i upadek rewolucji. Galicja i zabór pruski w dobie rewolucji. Społeczny i narodowy charakter rewolucji 1905—1907 na ziemiach polskich. Zbliżenie między SDKPiL i PPS-Lewicą. Emancypacja ruchu ludowego w Królestwie. Walka o reformę wyborczą w Galicji. Ruch niepodległościowy w Galicji.

TEMATY POWTÓRZENIOWE (fakultatywne):

Dwa nurty utrzymywania tożsamości narodowej: nurt konspiracji i walki zbrojnej, nurt pracy organicznej.

Romantyzm i pozytywizm — spór o postawy.

KLASA III

I. PIERWSZA WOJNA ŚWIATOWA (1914—1918)

Podstawowe sprzeczności między mocarstwami w przededniu wojny. Państwa centralne i Ententa. Wybuch wojny. Działania wojenne na głównych frontach do 1917 r. Przewrót w technice wojennej.

II. WIELKA SOCJALISTYCZNA REWOLUCJA PAŹDZIERNIKOWA.

ZAKOŃCZENIE I WOJNY ŚWIATOWEJ (3 godziny)

Rewolucja lutowa w Rosji 1917 r. Stanowisko lewicy socjalistycznej wobec wojny. Obalenie caratu. Dwuwładza. Trudności wewnętrzne i spadek wpływów Rządu Tymczasowego. Rola mieńszewików i eserowców. Tezy kwietniowe Lenina. Walka bolszewików o pozyskanie mas. Leninowski plan powstania zbrojnego.

Wielka Socjalistyczna Rewolucja Październikowa. Wybuch rewolucji. Ustanowienie dyktatury proletariatu. Pierwsze dekrety władzy radzieckiej: dekret o pokoju i dekret o ziemi. Deklaracja praw narodów Rosji. Udział Polaków w rewolucji. Historyczne znaczenie Rewolucji Październikowej.

Zakończenie I wojny światowej. Przystąpienie USA do wojny. Klęska państw centralnych. Zawieszenie broni. Rewolucja w Niemczech 1918 r. Rozpad monarchii austro-węgierskiej. Powstanie i upadek Republiki Rad na Węgrzech.

III. SPRAWA POLSKA W CZASIE

I WOJNY ŚWIATOWEJ (2 godziny)

Spółeczeństwo polskie w okresie I wojny. Orientacje polityczne. Tworzenie się polskich ośrodków politycznych: Naczelny Komitet Narodowy, Komitet Narodowy Polski, Rada Regencyjna. Polski czyn zbrojny (legiony, formacje polskie poza granicami kraju).

Sprawa Polski problemem międzynarodowym. Stanowisko mocarstw w chwili wybuchu wojny. Działania wojenne na ziemiach polskich. Akt 5 listopada 1916 r. Państwa Ententy wobec niepodległości Polski. Rewolucja lutowa i październikowa a niepodległość Polski. Orędzie Wilsona.

IV. ŚWIAT PO I WOJNIE ŚWIATOWEJ (3 godziny)

Nowy układ stosunków politycznych. Gospodarcze i społeczne skutki wojny. Sprzeczności między zwycięskimi mocarstwami. Traktat wersalski i jego następstwa. Powstanie nowych państw w Europie. Liga Narodów.

Państwo radzieckie po I wojnie. Walka z kontrrewolucją i interwencją. Zwycięstwo władzy radzieckiej. Konflikty narodowościowe i sposoby ich rozwiązywania. Powstanie III Międzynarodówki (1919). Utworzenie ZSRR (1922). Śmierć Lenina (1924). Stalin na czele partii. Walka z opozycją. Industrializacja. Kolektywizacja rolnictwa. Koszty społeczne industrializacji i kolektywizacji.

Niemcy i Włochy po I wojnie. Udział Stanów Zjednoczonych i Anglii w odbudowie potencjału gospodarczego i militarnego Niemiec. Rewizjonistyczna polityka Republiki Weimarskiej. Społecz-

ne i polityczne przesłanki powstania i rozwoju ruchu narodowo-socjalistycznego w Niemczech (A. Hitler). Przesłanki narodzin i zwycięstwa faszystów we Włoszech (B. Mussolini).

V. ODBUDOWA PAŃSTWA POLSKIEGO.

II RZECZPOSPOLITA (2 godziny)

Odradzanie się państwa polskiego. Klęska wojenna mocarstw centralnych. Rozbrajanie Austriaków i Niemców. Utworzenie rządu w Lublinie 7 XI 1918 r. Powstanie rządu w Warszawie i jego pierwsze dekrety. Rady delegatów robotniczych. Stronnictwa w odrodzonym państwie. Walka o władzę i kształt nowego państwa.

Ustalenie granic Polski. Zwycięskie powstanie w Wielkopolsce. Walki o Lwów. Wojna polsko-radziecka 1920 r. Traktat ryski. Plebiscyt na Warmii, Mazurach i na Górnym Śląsku. Powstania śląskie 1919—1921. Granica z Czechosłowacją i Litwą. Obszar państwa.

TEMATY FAKULTATYWNE

Spór o hierarchię przyczyn odzyskania niepodległości.

Rola Józefa Piłsudskiego i przyczyny jego popularności w chwili odzyskania niepodległości.

VI. RZECZPOSPOLITA W LATACH 1921—1926 (2 godziny)

Początki integracji państwa. Społeczeństwo, gospodarka. Struktura społeczna. Konflikty klasowe. Mniejszości narodowe. Gospodarka Polski: zniszczenia wojenne, nierównomierny rozwój poszczególnych regionów, polityka gospodarcza rządu. Reforma rolna. Reforma walutowa (W. Grabski). Ustawodawstwo socjalne.

Sytuacja polityczna w Polsce. Sytuacja międzynarodowa Polski. Partie i stronnictwa polityczne w odrodzonym państwie. Wybory do Sejmu Ustawodawczego. Ustrój państwa w świetle Konstytucji 17 marca 1921. Zabójstwo Gabriela Narutowicza. Walki polityczne. Układ z Francją. Rapallo, Locarno.

VII. ŚWIAT W LATACH 1929—1939 (4 godziny)

Wielki kryzys ekonomiczny 1929—1933. Światowy kryzys gospodarczy: finanse, przemysł, rolnictwo. Nasilenie ruchu strajkowego w Europie i na świecie. Bezrobocie. Próby wyjścia z kryzysu.

Narodowy socjalizm w Niemczech. Kryzys gospodarczy i jego polityczne konsekwencje. Komuniści i socjaldemokraci wobec hitleryzmu. Hitler kanclerzem Rzeszy. Organizacja państwa narodowosocjalistycznego. Kultura europejska wobec groźby faszyzmu.

Agresja państw faszystowskich. Łamanie przez Niemcy postanowień traktatu wersalskiego. Porozumienie Rzym-Berlin-Tokio. Wojna domowa w Hiszpanii i udział w niej Polaków. Stanowisko mocarstw zachodnich wobec agresji Włoch (Abisynia) i Niemiec (Austria). Układ w Monachium. Likwidacja państwa czechosłowackiego.

ZSRR w latach poprzedzających wojnę. Realizacja planów pięcioletnich. Osiągnięcia w dziedzinie kultury. Wypaczenia socjalizmu w okresie „kultu jednostki”. Stanowisko ZSRR i postępowych sił w Europie wobec faszyzmu i agresji: polityka frontu ludowego. Charakterystyka państwa socjalistycznego.

VIII. RZECZPOSPOLITA POLSKA W LATACH 1926—1939 (4 godziny)

Sanacja — autorytarny system polityczny. Przewrót majowy 1926 r. Poparcie społeczne przewrotu. Nowela sierpniowa 1926 r. Krystalizowanie się nowej elity władzy. Konflikty między rządem a sejmem. Polityka ograniczania swobód obywatelskich. Polityka wobec mniejszości narodowych. Konstytucja 1935 r. Śmierć Józefa Piłsudskiego.

Spółeczeństwo wobec sanacji. Opozycja parlamentarna. Centrolew. Narastanie wielonurtowej opozycji wobec sanacji; przemiany w obozie narodowym i powstanie ONR. Zjednoczenie ruchu ludowego i strajki chłopskie. Stanowisko PPS i KPP wobec

frontu ludowego, wzrost liczby strajków, aktywizacja polityczna inteligencji demokratycznej. Kościół a państwo.

Życie gospodarcze i społeczne. Fazy koniunktury gospodarczej: ożywienie gospodarcze lat 1926—29, kryzys 1929—35, interwencjonizm państwowy lat 1936—1939. Centralny Okręg Przemysłowy.

Osiągnięcia Polski w dziedzinie oświaty i nauki. Różnorodność inicjatyw społecznych i kulturalnych.

Sytuacja międzynarodowa Polski. Układ o nieagresji z ZSRR 1932. Układ o niestosowaniu przemocy z Niemcami 1934 r. Polska wobec paktu monachijskiego. Zajęcie Zaolzia. Niemieckie żądania wobec Polski. Gwarancje brytyjskie. Wypowiedzenie przez rząd niemiecki paktu o nieagresji z Polską. Polska a Litwa. Rokowania moskiewskie i przyczyny ich niepowodzeń. Zawarcie paktu o nieagresji między Niemcami a ZSRR. Naród polski wobec zagrożenia niepodległości. Przygotowania obronne (F.O.N.).

TEMATY POWTÓRZENIOWE

Spór o bilans II Rzeczypospolitej.

Problemy społeczno-gospodarcze II Rzeczypospolitej — próba bilansu.

IX. AGRESJA NIEMIEC NA POLSKĘ — POCZĄTEK DRUGIEJ WOJNY ŚWIATOWEJ (1 godzina)

Kampania wrześniowa 1939 r. Napad niemiecki na Polskę: strategia uderzenia i siły militarne. Przebieg działań wojennych: Westerplatte, bitwa nad Bzurą, obrona Warszawy, bitwa pod Kockiem. Udział ludności cywilnej w wojnie obronnej. Wkroczenie Armii Radzieckiej. Opuszczenie obszaru państwa przez rząd i naczelne dowództwo. Polityczne i wojskowe przyczyny klęski wrześniowej. Międzynarodowe znaczenie kampanii wrześniowej.

X. SYTUACJA MIĘDZYNARODOWA I DZIAŁANIA
WOJENNE W PIERWSZYM OKRESIE WOJNY:
WRZESIEŃ 1939—CZERWIEC 1941 (1 godzina)

„Dziwna wojna”. Agresja niemiecka na Danię i Norwegię. Ofensywa niemiecka na zachodzie. Przystąpienie Włoch do wojny. Klęska Francji. Żołnierze polscy pod Narwikiem i w obronie Francji. Bitwa o Wielką Brytanię. Udział Polaków w obronie Anglii, w walkach w Afryce i na morzach.

XI. SYTUACJA MIĘDZYNARODOWA I DZIAŁANIA
WOJENNE W DRUGIEJ FAZIE WOJNY:
CZERWIEC 1941 — SIERPIEŃ 1945 r. (5 godzin)

Agresja niemiecka na ZSRR. Przełom w wojnie. Atak Niemiec na Związek Radziecki 22 VI 1941 r. Walka narodu radzieckiego z najazdem. Powstanie koalicji antyhitlerowskiej. Bitwa pod Stalingradem i jej znaczenie. Pierwsza Dywizja im. T. Kościuszki. Bitwa pod Lenino. Zwycięskie ofensywy Armii Radzieckiej i wyzwolenie części ziem polskich.

Ruch oporu w Europie. Utworzenie „drugiego frontu”. Ruch oporu w okupowanych krajach Europy i udział w nim Polaków. Walki wojsk sprzymierzonych na terenie Włoch. Udział II Korpusu Polskiego. Wojska alianckie w Normandii. Wojsko polskie w walkach na froncie zachodnim. Wyzwolenie Francji.

Klęska III Rzeszy. Koniec wojny w Europie. Ofensywa zimowa Armii Radzieckiej 1945 r. Ludowe Wojsko Polskie w operacjach na froncie wschodnim. Zdobycie Berlina. Ludowe Wojsko Polskie w operacji berlińskiej i praskiej. Klęska i kapitulacja III Rzeszy 9 maja 1945 roku. Rola ZSRR w rozgromieniu hitleryzmu.

Wojna na Dalekim Wschodzie. Pearl Harbour i podboje Japonii. Odzyskanie inicjatywy militarnej na Dalekim Wschodzie przez USA. Hiroszima. Przystąpienie ZSRR do wojny z Japonią. Kapitulacja Japonii.

Współpraca wielkich mocarstw podczas wojny. Narodziny powojennego świata. Konferencja w Teheranie, Jałcie i Poczdamie.

Rola wielkich mocarstw w urządzaniu powojennego świata. Nowy układ sił w świecie. Gospodarcze i społeczne następstwa wojny. Powstanie ONZ jako próba zabezpieczenia ludzkości przed wojną. Deklaracja Praw Człowieka. Inicjatywy i formy pomocy zniszczonym krajom (UNRRA). Rozpad koalicji i początek zimnej wojny.

XII. WALKA NARODU POLSKIEGO O NIEPODLEGŁOŚĆ. KSZTAŁTOWANIE SIĘ WŁADZY LUDOWEJ. POLSKA W LATACH 1939—1944 (6 godzin)

Podział ziem II Rzeczypospolitej i sytuacja ludności po wrześniu 1939 r. Ziemie wcielone do Rzeszy. Generalne Gubernatorstwo. Ziemie przyłączone do ZSRR. Polityka władz radzieckich wobec ludności na terenach przyłączonych oraz wobec jeńców wojennych. Okupacja hitlerowska. Terror jako metoda rządów okupanta. Planowe wyniszczanie narodu polskiego, masowe mordy, więzienia, obozy koncentracyjne, wysiedlenia, traktowanie jeńców wojennych. Przymusowe roboty. Zagłada Żydów. Eksploatacja gospodarcza kraju. Niszczenie dorobku kulturalnego.

Powstanie i działalność rządu polskiego na emigracji (do połowy 1943 r.). Powstanie i działalność podziemia w kraju (do połowy 1943 r.). Powstanie PPR. Okoliczności utworzenia rządu polskiego na emigracji. Konstytucyjna ciągłość władzy państwowej. Tworzenie Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie. Dążenie do stworzenia form polskiego państwa podziemnego: pion cywilny — Delegatura, pion wojskowy — ZWZ, AK. Główne stronnictwa polityczne w kraju i ich organizacje zbrojne. Układ polsko-radziecki 1941 i jego realizacja. Armia gen. Andersa. Okoliczności zawieszenia przez Związek Radziecki stosunków dyplomatycznych z rządem polskim w kwietniu 1943 r. Śmierć Władysława Sikorskiego. Rząd polski na emigracji jako jedyny ośrodek władzy narodu polskiego do końca 1943 r. Sytuacja komunistów polskich przed czerwcem 1941 r. Powstanie Grupy Inicjatywnej w ZSRR. Powstanie PPR i utworzenie Gwardii Ludowej. Program PPR w 1942 r.; taktyka frontu narodowego.

Ruch oporu. Żywiolowy i zorganizowany ruch oporu. Masowy bierny opór. Rola duchowieństwa różnych wyznań. Walka

cywilna: oświata, życie kulturalne, prasa, propaganda, walka gospodarcza. Walka zbrojna: partyzantka powrześniowa, dywersja i akty zbrojne, wywiad, sabotaż, partyzantka (AK, BCh, GL, NSZ). Współpraca z partyzantką radziecką. Przemiany w taktyce walki i różne jej koncepcje. Przygotowania powstańcze. Udział młodzieży w ruchu oporu. Ruch oporu w Gettach. Pomoc Żydom — Żegota. ŻOB. Powstanie w getcie warszawskim.

Sprawa polska na arenie międzynarodowej i przemiany w życiu politycznym kraju od połowy 1943 r. do 1944 r. Powstanie i działalność ZPP i Centralnego Biura Komunistów Polskich. Organizowanie Armii Polskiej w ZSRR. Znaczenie przebiegu działań wojennych i konferencji w Teheranie dla sprawy Polski. Utworzenie Krajowej Rady Narodowej. Przekształcenie GL w AL. Powstanie Rady Jedności Narodowej i jej deklaracja. Początek wyzwalań ziem polskich. Powołanie PKWN. Założenia Manifestu PKWN. Walka z organizacjami podporządkowanymi rządowi polskiemu na emigracji.

Powstanie Warszawskie. Plan „Burza”. Polityczne, wojskowe i moralne aspekty Powstania Warszawskiego. Bohaterstwo walczących. Postawa ludności cywilnej. Oczekiwanie szybkiej ofensywy radzieckiej. Próby pomocy ze strony I Armii WP. Zrzuty. Upadek powstania i zniszczenie stolicy. Kontrowersyjne oceny Powstania Warszawskiego.

XIII. POLSKA W LATACH 1945—1947.

WALKA O UMOCNIE NIE SIĘ APARATU WŁADZY LUDOWEJ (2 godziny)

Sytuacja polityczna i gospodarcza na ziemiach polskich. Uchwały Konferencji w Jalcie dotyczące sytuacji wewnętrznej w Polsce. Układ o Przyjaźni, Współpracy i Wzajemnej Pomocy z ZSRR z 21 IV 1945 r. Powstanie Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej. Główne partie polityczne (PPR, PPS, PSL). Walka z opozycją legalną i represje wobec byłych uczestników ruchu oporu. Działalność zbrojnego podziemia. Referendum i wybory do Sejmu Ustawodawczego — naciski administracyjne.

Georg-Eckert-Institut
für internationale

Schulbuchforschung

Braunschweig

Schulbuchbibliothek

Rozmiary zniszczeń wojennych. Początki odbudowy i rekonstrukcji gospodarki. Reforma rolna. Trójsektorowość w gospodarce. Upaństwowienie przemysłu. Założenia planu 3-letniego.

Ustalenie granic Polski po II wojnie. Uchwały konferencji w Jałcie dotyczące granic Polski. Umowa graniczna polsko-radziecka. Sprawy repatriacji obustronnej. Uchwały konferencji w Poczdamie. Przesiedlenia ludności niemieckiej i akcja osiedleńcza na **Ziemiach Zachodnich i Północnych.**

TEMAT POWTÓRZENIOWY

Różnorodność przyczyn zwycięstwa władzy ludowej w Polsce po II wojnie.

XIV. ŚWIAT PO II WOJNIE ŚWIATOWEJ — DO POŁOWY LAT PIĘCDZIESIĄTYCH (4 godziny)

Rola polityczna i militarna ZSRR. Powstanie krajów demokracji ludowej w Europie. Rola ZSRR w wojnie z Niemcami i wzrost pozycji Związku Radzieckiego wśród państw koalicji w okresie II wojny. Udział Armii Radzieckiej w wyzwaniu Europy środkowo-wschodniej. Proces kształtowania się ustroju demokracji ludowej Albanii, Bułgarii, Czechosłowacji, Jugosławii, Rumunii, Węgier. Podstawowe reformy społeczno-gospodarcze. Walka polityczna i jej formy. Eliminowanie opozycji. Powstanie Biura Informacyjnego 1947. Konflikt wokół Jugosławii. Wpływy gospodarcze i polityczne ZSRR. Powstanie RWPG.

Rola polityczna i militarna Stanów Zjednoczonych. Potencjał militarny i gospodarczy USA. Formy uzależniania innych krajów: kredyty, pomoc militarna. Wpływy w Europie zachodniej. Plan Marschalla. Pakt NATO.

Powstanie dwóch państw niemieckich. Postanowienia poczdamskie i ich realizacja. Proces norymberski. Geneza podziału Niemiec. Powstanie RFN. Powstanie NRD. Odmienne drogi roz-

woju tych państw. Przystąpienie RFN do NATO. Układ Warszawski 1955 r.

Sytuacja na Dalekim Wschodzie. Rola USA i ZSRR w wojnie z Japonią. Początek dekolonizacji w Azji. I wojna wietnamska. Powstanie Chińskiej Republiki Ludowej 1949. Powstanie ustroju demokracji ludowej w Korei Północnej i w Wietnamie Północnym. Wojna koreańska.

XV. ŚWIAT OD POŁ. LAT 50-TYCH DO POCZ. 70-TYCH (4 godziny)

ZSRR i europejskie kraje obozu socjalistycznego. Śmierć Stalina. Przewyciężanie błędów i wypaczeń w ZSRR. XX Zjazd KPZR i jego znaczenie. Sytuacja wewnętrzna na Węgrzech i wkroczenie armii radzieckiej w 1956. Rozwój gospodarczy krajów socjalistycznych. Sytuacja w Czechosłowacji, wkroczenie wojsk państw-stron Układu Warszawskiego do Czechosłowacji w 1968 r. Powszechne uznanie NRD na forum międzynarodowym.

Kraje Europy zachodniej. Charakterystyka współczesnych systemów parlamentarnych na Zachodzie. Proces integracji politycznej i gospodarczej. Powstanie EWG 1958. Konsekwencje utraty kolonii. „Polityka wschodnia” RFN.

Państwa Trzeciego Świata. Postępy dekolonizacji w Afryce i na Bliskim Wschodzie. Osiągnięcia i trudności nowo powstałych państw. Konflikty w Ameryce Łacińskiej. Powstanie socjalistycznego systemu na Kubie.

Polityka współistnienia. Koniec „zimnej wojny”. Początki polityki współistnienia. Ruch krajów niezaangażowanych. Inicjatywy pokojowe i rozbrojeniowe. Znaczenie II Soboru Watykańskiego.

XVI. POLSKA LUDOWA W LATACH 1948—1971 (6 godzin)

Przemiany polityczne w Polsce w latach 1948—1956. Powstanie PZPR i unifikacja innych partii politycznych. Teza o zastraszającej się walce klasowej i jej skutki. Koncepcja demokra-

cji ludowej: Konstytucja 1952. Stosunki polsko-radzieckie. Plan 6-letni — założenia i realizacja. Zmiany w polityce gospodarczej: centralizm zarządzania, podsycanie walki klasowej na wsi, forsowanie kolektywizacji rolnictwa. Rola przemysłu ciężkiego i zbrojeniowego. Ofensywa ideologiczna w propagandzie i kulturze.

Polski październik. Zmiana atmosfery życia politycznego w Polsce. Dyskusje prasowe i środowiskowe — tzw. odwilż. Znaczenie XX Zjazdu KPZP dla sytuacji w Polsce. Wypadki poznańskie 28 VI 1956 r. Uchwały VIII Plenum KC PZPR 19—21 X 1956 r. Zmiany w polityce wewnętrznej i w gospodarce. Rozwój inicjatyw społecznych.

Stosunki polityczne w latach 1957—1971. Wzrost centralizacji w zarządzaniu gospodarką. Trwałe i nietrwałe skutki Października. **Stosunki między państwem a Kościołem.** Środowiska intelektualne i młodzieżowe wobec polityki władz. Marzec 1968 r. Narastanie kyzysu społecznego i gospodarczego. Grudzień 1970 r.

Polityka zagraniczna Polski Ludowej. Układ z NRD w Zgorzeleu 1950. Udział w RWPG i w Układzie Warszawskim. Polskie inicjatywy pokojowe. Miejsce w ONZ. Stosunki z krajami Trzeciego Świata. Układ z RFN 1970 r.

Przeobrażenia gospodarcze. Industrializacja. Wzrost potencjału przemysłowego. Przeobrażenia gospodarcze wsi. Ograniczenie stabilizacji i niezależności chłopskiej gospodarki rodzinnej. Miejsce Polski w gospodarce światowej.

Przemiany społeczne i kulturalne. Polityka oświatowa. Problemy demograficzne. Procesy urbanizacyjne. Migracje wewnętrzne. Przemiany wewnątrz klasy robotniczej i chłopskiej. Nowa inteligencja. Ustawodawstwo socjalne. Przemiany obyczajowości. Wzrost roli środków masowego przekazu. Formy upowszechniania oświaty i kultury. Wzrost liczby szkół. Kierunki oddziaływania ideologicznego w oświacie i kulturze.

TEMATY POWTÓRZENIOWE

Główne kierunki przemian polskiego państwa.

Stosunki między państwem i Kościołem w latach 1949—1971.

Gospodarcze, społeczne i kulturalne przemiany polskiej wsi.

Próby bilansu osiągnięć i słabości poszczególnych etapów budowy nowego ustroju.

TEMATY FAKULTATYWNE

Mój region w II Rzeczypospolitej.

Losy mojej rodziny w latach wojny.

